

ВИХОВНА ГОДИНА

«ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА – ПАТРІОТА»

Підготувала
Пешко Антоніна Євгенівна
класний керівник 5 класу

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА

Розробка виховної години для учнів старших класів, метою якої є формування патріотизму, громадянськості, виховання любові до Батьківщини.

В ч и т е л ь. Чи потрібно виховувати з громадянина патріота? Сьогодні ми спробуємо дати на це питання відповідь, аргументуючи, доводячи всім присутнім свої думки, позиції. У мене в руках символічний мікрофон, який слугуватиме доступом до виступу. Під час обговорення ми будемо передавати його всім бажаючим, хто захоче висловити свою думку. Тож, розпочинаємо!

Зверніть, будь ласка, увагу на епіграф:

Де хто народився, там і в пригоді станеться.

Шукай добра на стороні, а дім люби по давнині.

За морем тепліше, а в нас світліше.

(Народні прислів'я та приказки)

Людина народжується не на безлюдному острові, а в певній сім'ї, в певному суспільстві, і за різних обставин свого життя спілкується з різними представниками оточуючого середовища, в якому вона живе, навчається, працює. Для того щоб людина могла існувати як біологічна жива істота, їй потрібно мати їжу, одяг, житло. Оскільки людина живе у суспільстві, їй як члену суспільства необхідно мати змогу вчитися, працювати, бути вільною і рівноправною з усіма іншими людьми. Оскільки людина живе у державі, то вона має з нею правовий зв'язок. **З** чим можна порівняти Батьківщину?

(Символічний мікрофон передається кожному. Він повинен швидко відповідати на запитання або висловлювати свою думку чи позицію.)

Учень 1. Україна для кожного з нас — це Батьківщина, яка подібна до величезного дерева, на якому не порахувати листя. І усе, що ми робимо доброго, додає йому сили. Але будь-яке дерево має корені. Без коренів його повалив би навіть несильний вітер. Корені живлять дерево, зв'язують його із землею.

«Без кореня і полин не росте», — говорить народна мудрість. Корені — це те, чим ми жили вчора, рік тому. Це наша історія.

Вчитель. Чи згодні ви з тим, що нашій державі довелося пережити неймовірні зусилля для того, щоб здобути незалежність?

Учень 2. Україна — вільна незалежна держава, яка разом із світовою спільнотою впевнено крокує шляхом демократії. Але так було не завжди. Мабуть, важко знайти у світі будь-який інший народ, який подібно до українського мав би таку нелегку і драматичну історію. Майже протягом всього свого існування йому доводилося вести боротьбу проти чужоземного поневолення. Тільки протягом 150 років, з XVIII ст., Україна змушена була перебувати під владою чужих імперій (Російської і Австро-Угорської), які нав'язували українській спільноті свій побут, мову, традиції. Тому в історії України — безліч спустошливих нападів і завоювань, жорстокого пригноблення та страждань, яких вона зазнала через свої природні багатства та миролюбність свого народу. Через те на довгому історичному шляху нашої країни було чимало складних і суперечливих подій, високих зльотів і нищівних поразок. Але завжди на допомогу приходила поезія, яка надихала і давала сили йти до поставленої мети:

Не розгубить скарбів душі

І не зречиться маминої мови,

Бо все життя — то не лише обнови,

Є в ньому біль і терни на межі.

(Продовжується передача символічного мікрофону, який потрапляє до рук іншого учня).

Учень 3. Незважаючи на всі труднощі, які довелося пережити українському народу, він вистояв, зміцнів, бо дух патріотизму за Вітчизну ніколи не залишав його, під будь-якими тортурями він ніколи не забував рідної, коліскової мови, яка і допомогла йому з'єднатися. Мова рідна — невід'ємна частка Батьківщини, голос народу, чарівний інструмент, на звуки якого відгукуються найтонші й найніжніші струни людської душі. Тільки віра в світле майбутнє допомогла нам встати з колін, скинути рабські кайдани і на весь світ сказати, що ми є нація, яка ніколи не зникне:

Прозрімо ж! Люди ми, чи ні?
Чи ми раби борщу і сала?
Ми тут. Ми є. Ми — всі. Ми — гурт.
Єднаймося! Ми той є ґрунт
Подій майбутніх вирішальних.

(М. Вінграновський)

(Мікрофон передається іншому учаснику який хоче висловити свою думку)
Учень 4. Багато талановитих письменників, діячів культури, істориків пожертвували собою з любові до рідного краю, свого народу. Наприклад, Василь Симоненко прожив всього 28 років, залишивши нам безцінну спадщину роздумів у творах. На його думку, не може бути життя без вірності матері, мові, рідній землі, бо людина починає своє життя з коліски і материнської пісні.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.
Можна все на світі вибирати, сину
Вибрати не можна тільки Батьківщину

(Мікрофон передається учневі, який висловлює свою точку зору спираючись на великого вітчизняного педагога Василя Сухомлинського.)

Учень 5. Видатний педагог Василь Сухомлинський стверджував: «Без поваги, без любові до рідного слова не може бути ні всебічної людської вихованості, ні духовної культури». Як ви вважаєте, чи легким був шлях до незалежності? На мою думку, ні, бо в Україні, яка майже до кінця 80х років вважалася «заповідником застою», насправді тривала прихована соціальна революція. І тільки 24 серпня 1991 року відкрилася нова сторінка в історії України, саме в цей день ВР УРСР проголосила Акт про державний суверенітет української держави. Споконвічна мрія наших предків здійснилася. Україна стала суверенною, незалежною, правовою державою. Що потрібно нам, щоб зберегти нашу державу, як те міцне дерево з його корінням?

Учень 6. Щоб мир, злагода ніколи не покидали нашу державу, ми повинні бути разом — українці заходу і сходу, яких за іронією долі роз'єднали в певний період чужоземні поневолювачі. Але традиції, пісні, історію, мову неможливо сховати, зламати, які вже не одне покоління передаються із вуст в уста. Бо це є найцінніший скарб, який дістався нам, який допоміг західним і східним українцям збагнути ще в роки Першої світової війни, що ворогуючі сторони використовують їх як «гарматне м'ясо», що тільки в єдності, в любові до рідної землі сила. Поки ми одна держава, в якій живе український багатонаціональний народ, який любить свою Батьківщину, відданий їй, активно працює на її благо, бережливо ставиться до історії, прагне до зміцнення честі й гідності своєї держави, то ніхто не зможе роз'єднати нас. Це наш великий дім, в якому ми народилися, росли, спілкуємось і живемо разом зі своєю родиною, сусідами, земляками.

(Висловлення думки учнем, який знайшов у журналі «Історія та правознавство» життєву ситуацію.)

У ч е н ь 7. Одна наша співвітчизниця, яка кілька років тому виїхала до Канади, написала в одному зі своїх листів: «Я живу тут у прекрасному

триповерховому будинку У мене гарні, забезпечені господарі. Вдома під час свят збираються цікаві люди, до мене добре ставляться. Але я чудово усвідомлюю своє місце тут. Це не моя родина, не моя країна. Щоб бути тут щасливою, тут треба народитися...».

За тобою завжди будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.
І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі
Стануть над тобою, листям затріпочуть
Тугою прощання душу залоскочуть.
Можна все на світі вибирати, сину
Вибрати не можна тільки Батьківщину

Метод «Займи позицію»

(Зачитується викладачем казка В. О. Сухомлинського і дається завдання. Відповідь фіксують учні на дошці і коротенько аргументують її.)
Вчитель. У В. О. Сухомлинського є одна дуже повчальна казка. Зараз ми, слухаючи її, поміркуємо над питанням: «Чи підтримуєте ви рішення хазяїна ниви?».

Казка

У хазяїна-хлібороба — велика родюча нива. Щороку сіяв він на ній пшеницю. Дозріє пшениця, скосить її хлібороб, і прилітає на стерню журавель — колоски збирає. Говорить «дякую» хліборобові за смачні пшеничні колоски. Але ось настав важкий рік. Ціле літо не було дощу. Ледь викинувши колосся, засохла пшениця.

Прилітає журавель до ниви, а хлібороб сидить над засохлими стеблами.

— Що ж ти тепер будеш робити, хліборобе? — запитує журавель.

— Буду орати ниву і пшеницю сіяти, — відповів хлібороб.

Журавель не вірить. А людина справді ниву оре, пшеницю сіє.

Пройшла зима, настала весна. Зазеленіла нива. І знову трапилось у хлібороба велике горе. Знову за ціле літо не упала на землю жодна крапля дощу. Ледь викинувши колосся, засохла пшениця. Прилітає журавель до ниви, а хлібороб сидить над сухими стеблами.

— Що ж ти тепер будеш робити, хліборобе? — запитує журавель, як і минулого року.

— Буду орати ниву і пшеницю сіяти, — відповідав хлібороб.

— Навіщо ти сили задарма витрачаєш і зерно губиш? — говорить журавель. — Спечить із пшениці хліб і їжте, бо помрете з голоду. І їдьте зі мною за море; там і земля родюча, і посухи немає.

— Не підемо ми нікуди, — сказав хлібороб.

— Не підемо ми нікуди, — сказали діти.

— Не підемо ми нікуди, — сказала мати.

— Чому не підете? Адже у вас уже два роки посуха.

— Адже за морем — чужина, — сказав хлібороб.

— За морем чужина, — сказала мати.

— Не хочемо на чужину! — плачучи сказали діти.

(Учні висловлюють свої версії, а на дошці пишуть «так» чи «ні».)

Вчитель. Шлях, яким сьогодні йде наша держава разом з іншими суверенними країнами світу, втілює надію й віру на те, що майбутнє українського народу буде значно прозорішим, ніж його минуле.

Любіть Україну як сонце, любіть,
Як вітер, і трави, і води,
В годину щасливу і в радості мить,
Любіть у годину негоди.

Україна – наша Батьківщина

Наша Батьківщина - Україна, самостійна незалежна держава. 24 серпня - день утворення незалежної самостійної держави Україна. Столиця України - місто Київ. Київ розкинувся на мальовничих зелених схилах Дніпра Славутича. У Києві працює український уряд, Верховна Рада України, президент. Головна вулиця Києва -Хрещатик. У Києві багато парків, пам'ятників, проспектів, є метро. На вулицях Києва багато каштанів.

Україна багата хлібом, вугіллям, цукром. В Україні вирощують льон. Найбільш великі міста України - Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Львів, Донецьк, Запоріжжя.

Заказники України: Асканія-Нова, Софіївський парк (Умань), Хортиця (Запоріжжя), карпатські і кримські ліси (відповідно регіону познайомити дітей з заказниками).

Гори України: Кримські, Карпатські гори. Моря - Чорне, Азовське. Порти України - Одеса, Маріуполь, Іллічівськ, Бердянськ та ін.

Ріки України: Дніпро, Південний Буг, Тиса, Черемош, Дністер (та річки тієї місцевості, де мешкає дитина).

Вінок

Вінок - оберіг (береже дівоче волосся, знімає головний біль, заспокоює нервову систему, «знахар душі жіночої»).

Види вінків, їх ритуальне значення в Україні. Символічне значення квітів у віночку: деревій – символ нескореності, барвінок - символ життя, безсмертник - символ здоров'я, квіти яблуні та вишні – символ материнської любові, калина - символ дівочої вроди, вродливості, мак - символ туги та печалі, , чорнобривці - знімають головний біль, незабудки - зір розвивають, ромашка - серце заспокоює.

Символічне значення стрічок у віночку: світло-коричнева – символ землі-годувальниці, жовта – символ сонця, зелена – символ краси й молодості, синя – символ неба та води, жовтогаряча - символ хліба, фіолетова – символ мудрості, рожева - символ достатку, малинова – символ душевності, щирості. Дійство плетіння вінчків, заготівля квітів, процес плетіння. Вікові ритуали одягання та носіння вінчків (три, чотири, шість, сім років і т. ін.). Легенди, оповідання, пісні про віночок, квіти та стрічки у віночку.

Рушник

Рушник – невід’ємний символ хатнього інтер’єру, гостинності українського народу (хліб, сіль, гілочка барвінку на рушникові, рушник на кілочку біля хати, «рушник на кілочку – хата у віночку»).

Види рушників: утирач, гостинник, стирок, стирач, покутник, подарунковий, обереги, сімейні (родинні) та ін.

Символічне значення рушників та вишиванок на них для дітей дошкільного віку: рушник-росяночка (для дівчаток), рушник-грайлик (для хлопчиків). Специфіка вишиванок на рушниках, кольори (відповідно до регіону, в якому мешкають діти). Легенди, оповідки, вірші, пісні, прислів’я про рушник.

Національний

одяг

Традиційний український національний одяг:

- Жіночий: сорочка-вишиванка, спідниця, плахта, запаска, жилетка, корсетка (камізелька), сап'янці (чоботи), фартух, свитка, кожух (вінець), хустка, очіпок, чоботи, кокошник, личаки, сукня, серпанок, коралі, намисто.
- Чоловічий: штани, шаровари, сорочка-вишиванка, корзно (плащ), порти (штани), гачі (штани), жупан, сердак, постולי, чоботи, бриль, люлька, капелюх, свита, жилет, кожух, личаки, ходаки, черес (пояс), кучма (шапка).

Наддніпрянщина: безрукавка, мачерки (шапки), свита, кирея (плащ), кожух, жупан, пояс, шаровари, бриль, постולי, личаки, черевики, чоботи, сорочка, запаска, дерга (плахта), корсетка, юпка, димка, мальованка (спідниця), намітка (головний убір), кибалка (обруч).

Степова частина України: сорочка-косоворотка, пальто, прямоспинні свити, кожух, картуз, черевички, чоботи, конічні шапки, кирея, сарафан, сорочка-талійка (до талії), спідниця, блузка, каптан, кофта, хустка, шаль, очіпки, кобеняк, дерга, крайка, манта.

Рослинні символи

Калина, верба – рослинні фольклорні символи України («Без верби та калини немає України»). Калина - символ нескореності, вірності України (кущ калини під вікном, кетяги калини між шибками у вікні взимку). Верба – символ рідної домівки, близьких людей, ритуальне значення верби (шуткова, вербна неділя, перші котики перед Великоднем).

Тополя – символ вроди української дівчини (струнка, як тополя), оберіг хати, подвір'я. Ритуальні дієства з тополею.

Чорнобривці, мальва, ружа, червона рута – невід'ємні квіткові символи (регіональні) подвір'я українського помешкання. Інші (регіональні) рослинні символи (барвінок, липа, чебрець, очерет, акація, терен, м'ята).

Національні іграшки

Глиняна (полив'яна, неполив'яна) іграшка: свищики, свистунці, баранці, кізоньки, конячки, півники, вовчики, зайчики, птахи і т. ін. Розписи та художні прикраси на іграшках. Місця виготовлення іграшок: Опішня, Хомутець на Полтавщині. Майстри опішнянської іграшки: О.П.Селюченко (меморіальний музей в с.Опішня), Г.Н.Пошивайло (неглазуровані свистунці малих розмірів, прикрашені зеленими й червоними малюнками), М.Є. Хитриш (глазуровані жовті та зелено-коричневі іграшки, прикрашені рослинним орнаментом: вершники на конях, музиканти, чортики...), І.А.Білик (свистунці зеленого й коричневого кольорів, прикрашені рельєфною ліпкою).

Косівська глиняна іграшка, глазурована, рослинні візерунки на фігурках тварин, зелені, жовті кольори глазури. Відомий майстер на Івано-Франківщині Ю.Ю. Іллюк (червоні зозульки з біло-зеленим розписом).

На Черкащині (с.Громи) виготовляють свистунці, політі чорною смолою з біло-червоно-зеленими цятками. На Вінниччині – глазурований дитячий посуд різних розмірів. На Житомирщині – димчастий іграшковий посуд (банячки, макітри, кулики, горщики), на Волині - горщики-двійнята, гладішки. У Києві майстер глиняної іграшки Ф.І.Олексієнко, на Хмельниччині – О.Я.Пирожок (горщики, мальовані ангобами), на Одещині – О.Шиян (неглазуровані свистунці).

Дерев'яна іграшка (сопілка, конячки, вітрячки, колиски, меблі, посуд, візочки з одним чи двома кониками). У Ковелі на Волині відомий майстер дерев'яної іграшки І.В.Сидорук (вітрячки, візочки, деркачі, шумові іграшки). Стара Сіль, Яворів на Львівщині (конячки, качечки, деркачі, вітряки тощо).

Солом'яна та м'яка іграшка, їх специфічні регіональні особливості. У кожному регіоні (області) є свої майстри дитячої народної іграшки, діти їх повинні знати, шанувати.

Традиційний посуд

Традиційний український посуд: миска, полумисок, мисник (полиця для посуду), макітра, горщик, глечик, куманець, горнятко, кайстрик, тарілка, тарелі, горнець (горщик), кухоль, склянка, кварта, каструля, відро, цебро, діжа, макогін, сковорідка, ложка (дерев'яна, металева), виделка, дійниця, качалка.

Посуд, як і інші побутові речі, має різну назву в різних регіонах України.

Закарпаття: цідило (глиняний посуд), чупор (глечик для молока), силка (горщик), корчага (для зберігання води), жаровня (чавунна), погар (дерев'яний стакан), світич (фігурний стакан), лобал (сковорідка) і т. ін.

Традиційні та обрядові страви

Традиційна національна українська їжа та страви: борщ, юшка, затірка, локшина, галушки, вареники, вар'яниці, смаження, крученики, кльоцки, куліги, крупник, каша-лемішка (кашоподібна гречана страва), соломаха (житня), жур (вівсяний кисіль), кваша (житньо-гречаний напій), пампушки з часником, книші з олією, гречаники, перепічки, малаї (Поділля), пундики, млинці, коржі, деруни, капуста (квашена капуста з пшоном), узвар (компот), печеня (м'ясна), душенина (м'ясна страва), драглі, гишки (холодець), товченики, мамалиґа (Карпати), варенуха, сирівець (хлібний квас), пироги.

Обрядова їжа

Весільна обрядовість: коровай, шишки, весільні калачі (Закарпаття), перепіці, качки, верч (Полісся), лежень (Правобережжя), дивень (Південь). Поховальна обрядовість: обід (гобід, вобід), коливо, канун (на Сході й Півдні). Різдво: кутя, узвар; у Великий піст – хрести з тіста; Великдень – паска, кров'янка, книш, ковбаси, крашанки, писанки; косовиця, жнива – мандрики (печиво з тіста для дітей); Маковій, Спас – шуліки (коржі, їли з маком та медом); осінні свята: балабушки (тісто, замішане на воді, принесеній з криниць ротом; дівчата ворожили на Андрія), калита (великий корж, який підвішували в хаті до сволака, символ зимового сонцестояння), весною – жайворонки (зустріч птахів).

Предмети побуту

Коцюба, рогач, деркач, ціп, граблі, трійчатки, лопата, рало, соха, віник, ніж, сікач, ночви, рубель (праска), праска, брюглязь (Закарпаття), килимок (ткацький станок), порток (скатерть), лава, ослін, ослінчик, райбачка (ребриста дошка, яка використовується при пранні одягу), кужіль, мотовило.

Українська хата

Українська садиба складалася з: подвір'я, село, хутір, садиба, зимівники, пасіка, хата, оселя, домівка, стріха, комора, льох, стебка, світлиця, кухня, передпокій, сіни, сінці, теплушка (тепла кімната у сінях), прихаток, ґанок, чулан, хижки (кладовки), комірчини, ванькир, алькір (кухня-спальня), піч, покуть (святий кут, червоний кут), долівка.

Хатній інтер'єр: стіл, лави, ослінчики, скриня, шафа, ліжко, ліжник, мисник, вишиті рушники, ковдра, простирadlo з мереживом, килимом, рядно, хідники, рушники, фіранки (на вікнах). Оздоблення печі, стін, сволоки.

Подвір'я має огорожу – паркан, пліт, тин, мури, ворота, брама. На подвір'ї – хлів (для великої рогатої худоби), стайня (для коней), саж, куча, кармник (для свиней), курник (для птахів), кадуб, вулик, довбня (для бджіл), клуня, стодоли, половники (для зберігання зерна), сінники, одрини (для зберігання сіна), коші (для зберігання кукурудзи у початках), сарай, возовні, шопи, повітки (для зберігання реманенту).

В залежності від регіону існували й інші споруди двору: млин, вітряк, олійниця, крупорушка, коптільня, сушарня, стая, заватра, колиба, зимарка, шалаш. На подвір'ї – криниця-журавель, біля хати на дереві - лелечине гніздо.

Кожна українська хата мала садок (фруктові дерева), квітник (чорнобривці, любисток, рута, м'ята, мальви, ружі), соняхи, калину при криниці, дуб на леваді, грушу на межі, тополі при дорозі тощо.

